

Nya återbetalare med betalningsproblem

Varje år blir omkring 80 000 personer återbetalningsskyldiga på sina studielån. Den genomsnittliga återbetalningstiden för studielån är 16 år, vilket innebär att det har stor betydelse för låntagarna själva och för studiestödssystemet i stort att nya återbetalare också blir goda betalare.

Samtidigt ser vi att nya återbetalare får betalningspåminnelser i högre grad än befintliga återbetalare. Framförallt är det vanligt att de nya återbetalarna får en påminnelse på sin första betalning. Hur fungerar återbetalningen av studielån för nya återbetalare, och vilka nya återbetalare är det som får betalningsproblem redan under första året?

Vi har undersökt hur det gått för de låntagare som blev återbetalningsskyldiga på sina studielån i januari 2019¹, för att få en grundläggande och övergripande bild av hur återbetalningen fungerar för nya återbetalare.

¹ Studien är en registerstudie, baserad på data från CSNs datalager samt data från Statistiska centralbyrån (SCB).

En tredjedel av alla nya återbetalare får påminnelser

Av de 78 600 personer som blev nya återbetalare² vid ingången av 2019 fick hela 25 200 personer minst en påminnelseavgift debiterad under sitt första betalningsår. Var tredje ny återbetalare fick alltså minst en påminnelse. Bland låntagare som var återbetalningsskyldiga sedan tidigare fick var femte person minst en påminnelse samma år. Det vanligaste är att de som får påminnelser enbart får det en gång under året. Att få flera påminnelser under samma år är dock vanligare bland nya återbetalare än bland befintliga återbetalare.

Påminnelser på första betalningen är särskilt vanliga

Av de nya återbetalarna fick 12 500 personer en påminnelse på sin första betalning. Det motsvarar 16 procent av gruppen. Bland låntagare som var återbetalningsskyldiga sedan tidigare fick 12 procent påminnelser under perioden januari till mars. Oavsett om man är ny eller tidigare återbetalare är det alltså relativt vanligt att få påminnelser tidigt på året, men det är extra vanligt bland de nya återbetalarna.

Trots många påminnelser är betalningskrav relativt ovanliga

Låntagare som inte betalar trots två påminnelser får ett betalningskrav, också kallat CSN-krav. Det är dock förhållandevis ovanligt med betalningskrav, i förhållande till den höga andelen debiterade påminnelser. Totalt fick 6 procent av de nya återbetalarna minst ett krav under sitt första betalningsår, medan motsvarande andel bland befintliga återbetalare var 2 procent under samma period.

Om en låntagare inte betalar trots att de fått påminnelser och betalningskrav kan CSN lämna över beloppet till Kronofogden för indrivning. Av de som var nya återbetalare fick 5 procent någon del av sitt årsbelopp

² Studien omfattar enbart helt nya låntagare, personer som blivit återbetalningsskyldiga på ett annuitetslån men som har någon av lånetyperna studielån eller studiemedel sedan tidigare har exkluderats. De nya återbetalarna jämförs genomgående med låntagare som hade ett annuitetslån och redan var återbetalningsskyldiga vid ingången av 2019.

överfört till Kronofogden under året. Motsvarande andel bland tidigare låntagare var 1 procent. Nästan alla nya återbetalare som fått ett betalningskrav från CSN har alltså senare fått ett kronofogdekrav.

Nedsättning är vanligare bland de nya återbetalarna

Att få sitt årsbelopp nedsatt är särskilt vanligt bland nya låntagare. Framförallt är det vanligt att de studerar med studiemedel och får nedsättning med hänsyn till det. För låntagare som beviljas nya studiemedel sätts årsbeloppet ned automatiskt.

Den som har svårt att betala sitt årsbelopp kan också ansöka om att få betala mindre, utifrån sin beräknade årsinkomst. Även detta är vanligare bland nya återbetalare än bland dem som är återbetalningsskyldiga sedan tidigare.

Av samtliga nya återbetalare hade drygt 12 procent nedsättning med hänsyn till studier och 9 procent hade nedsättning med hänsyn till inkomst i slutet av sitt första betalningsår. Under samma år var motsvarande andelar bland låntagare som var återbetalningsskyldiga sedan tidigare var 9 respektive 4 procent.

Vilka av de nya återbetalarna får betalningsproblem?

Av de nya återbetalare som fick en påminnelse på sin första betalning var 51 procent män. Eftersom männen utgjorde 43 procent av den totala gruppen nya återbetalare innebär det att de är överrepresenterade bland dem som fått en påminnelse på första betalningen.

Även bland dem som fått minst två påminnelser under året är män överrepresenterade och sammantaget har män fått fler påminnelser än kvinnor inom gruppen nya återbetalare. Detta resultat stämmer väl överens med våra tidigare studier, som visar att kvinnor betalar på sina studielån i högre utsträckning än män och att män oftare får påminnelser påförda.³

Äldre låntagare har oftare problem med betalningen

Majoriteten av de nya återbetalarna är unga, men de lite äldre låntagarna är något överrepresenterade bland dem som får påminnelser på första betalningen. I gruppen nya återbetalare var 28 procent 30 år eller äldre, samtidigt utgjorde denna grupp 29 procent av dem som fick en påminnelse på första betalningen. Det var också 29 procent av dem som fick minst två påminnelser under året som var 30 år eller äldre. Det skiljer väldigt lite i andel mellan de olika grupperna, men den skillnad som finns pekar ändå på det samband som också framkommit i tidigare studier, nämligen att äldre låntagare oftare har problem med betalningen av studielån.⁴

Det finns en koppling mellan utbildningsnivå och återbetalningen av studielånen

Tidigare studier visar också att det finns ett samband mellan utbildningsnivå och hur återbetalningen av studielånen fungerar. Högre

³ Se exempelvis CSN (2017), Höjd påminnelseavgift 2015 - Påverkan på låntagarna.

⁴ CSN (2017), Inbetalningar av studielån från låntagare bosatta utomlands.

utbildningsnivå ökar chanserna till en välfungerande återbetalning. Detta beror delvis på att högre utbildning ökar chanserna för anställning och inkomst, men sambandet mellan utbildningsnivå och återbetalning av studielån kvarstår även om inkomst tas med i beräkningen. Det tyder på att det finns andra socioekonomiska faktorer kopplade till utbildningsnivå som också påverkar betalningen.⁵

Av samtliga nya återbetalare hade 72 procent använt huvuddelen av sina studiemedelsveckor för studier på eftergymnasial nivå, 25 procent på gymnasial nivå och 3 procent på grundskolenivå.

Nya återbetalare 2019 fördelade efter utbildningsnivå¹
Andel i procent²

Utbildningsnivå	Eftergymnasial utbildning	Gymnasial utbildning	Grundskoleutbildning
Samtliga nya återbetalare	72	25	3
Nya återbetalare med påminnelse på första betalningen	53	41	6
Nya återbetalare med minst två påminnelser	52	42	6
Nya återbetalare som fått ett krav skickat till KFM	24	63	12

¹ Låntagarna har kategoriserats utifrån den utbildningsnivå inom vilken de använt flest studiemedelsveckor.

² Uppgift om utbildningsnivå saknas för ett fåtal låntagare, dessa ingår inte i tabellen

Låntagarna som främst studerat på gymnasie- eller grundskolenivå är överrepresenterade när det gäller att få påminnelser. Nära hälften, 47 procent, av de nya återbetalare som fick en påminnelse på första betalningen hade använt merparten av sina studiemedelsveckor till studier på högst gymnasial nivå, trots att gruppen totalt utgör mindre än en tredjedel av de nya återbetalarna.

Av de nya återbetalare som fick ett krav överfört till Kronofogden under året hade mer än 75 procent använt huvuddelen av sina studiemedelsveckor på gymnasial- eller grundskola nivå.

De som har låga skulder får oftare påminnelser

Den genomsnittliga skulden bland nya återbetalare var 165 400 kronor⁶ vid ingången av 2019. Bland låntagare som var återbetalningskyldiga sedan tidigare var den genomsnittliga skulden 145 900 kronor samma år.

När det gäller att få påminnelser på första betalningen finns en kraftig överrepresentation bland nya återbetalare med jämförelsevis låga skulder. Av de nya återbetalare som fick en påminnelse på första

⁵ CSN (2017), Inbetalningar av studielån från låntagare bosatta utomlands. ⁶ Siffran skiljer sig något mot den uppgift som publicerades i Studiestödet 2018, detta beror på att denna studie helt exkluderar låntagare med flera lån.

betalningen hade 54 procent en skuld under 100 000 kronor. Samtidigt utgjorde låntagare med skuld under 100 000 kronor 38 procent av hela gruppen nya återbetalare.

Även bland de nya återbetalare som fått två eller fler påminnelser hade majoriteten (55 procent) en skuld på mindre än 100 000 kronor. Att låntagare med låga skulder oftare får påminnelser kan hänga ihop med att de med låga skulder också har generellt en lägre utbildningsnivå.

Majoriteten har förvärvsarbete som huvudsaklig inkomstkälla

Överlag har de nya återbetalarna något lägre inkomster än de som är återbetalningsskyldiga sedan tidigare. Den genomsnittliga inkomsten bland nya återbetalare är 268 000 kronor, och en hög andel nya återbetalare har förvärvsarbete som huvudsaklig inkomstkälla redan det år de blir återbetalningsskyldiga. Det är en låg andel som helt saknar inkomster.

Att få en påminnelse på den första betalningen var betydligt vanligare bland låntagare med jämförelsevis låga inkomster än bland dem som hade högre inkomster. Av de nya återbetalare som fick en påminnelse på första betalningen hade drygt en av tio ingen inkomst alls under året och nära tre av tio hade en inkomst under 100 001 kronor.

Tiden mellan studier och återbetalning påverkar väldigt lite

Återbetalningsskyldigheten inträder normalt när det passerat minst sex månader och ett årsskifte sedan låntagaren senast fick studiemedel från CSN. Vi har trott att tiden mellan studier och återbetalning påverkar hur väl förberedda de nya återbetalarna är när betalningen ska påbörjas.

Av samtliga nya återbetalare 2019 fick 68 procent sin sista utbetalning från CSN⁷ under vårterminen 2018. Av dem som fick en påminnelse på sin första betalning var det 64 procent som fick sin sista utbetalning under våren 2018. De låntagare som fick sina sista utbetalningar från CSN under 2017 är därmed något överrepresenterade bland dem som fick påminnelser på första betalningen. De är också något överrepresenterade bland dem som fått två eller flera påminnelser under första betalningsåret. Men skillnaderna mellan grupperna är små.

Låntagare med utländsk bakgrund är överrepresenterade bland dem som får påminnelser

Att få påminnelse på första betalningen är särskilt vanligt bland personer med utländsk bakgrund⁸. Drygt en tredjedel av alla nya återbetalare som fått påminnelse på första betalningen har utländsk bakgrund. Samtidigt utgör personer med utländsk bakgrund en knapp fjärdedel av hela gruppen nya återbetalare.

Hela skillnaden kan förklaras av att låntagare med utländsk bakgrund i högre grad än låntagare med svensk bakgrund har högst gymnasial utbildning. Vid en jämförelse av andelen nya återbetalare med eftergymnasial utbildning som fått påminnelse på första betalningen finns ingen överrepresentation av låntagare med utländsk bakgrund.

⁷ Avser sista utbetalningen som skedde innan låntagaren blev återbetalningsskyldig i januari 2019, vissa har fått nya utbetalningar senare. ⁸ Till personer med utländsk bakgrund räknas här den som är utrikes född, eller inrikes född med två utrikes födda föräldrar.

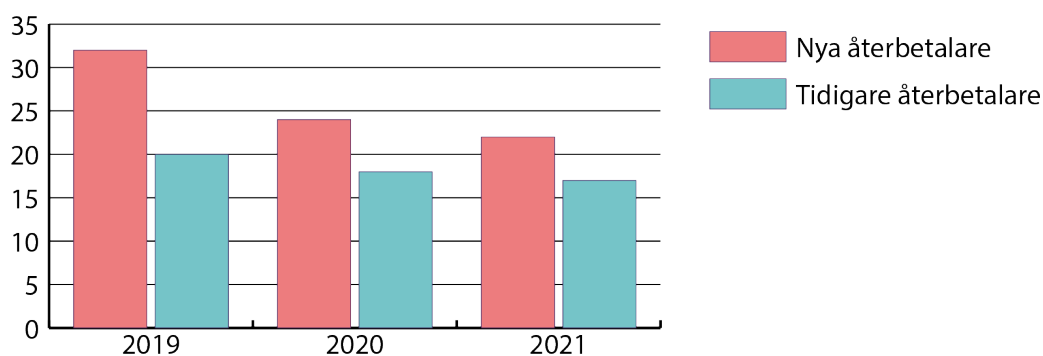
Nya återbetalare som också har återkrav får oftare problem att betala sina lån

Om en studerande fått ut studiestöd felaktigt ska detta betalas tillbaka, i form av ett återkrav. Knappt 4 procent av de nya återbetalarna hade ett återkrav att betala parallellt med att de blev återbetalningsskyldiga på sina lån. Av de nya återbetalarna som fick en påminnelse på första betalningen var andelen som också hade minst ett återkrav att betala betydligt högre, 14 procent. Det kan bero på att låntagarna inte har betalningsutrymme nog för flera parallella betalningar till CSN. Det kan också bero på att nya återbetalare inte skiljer på vad som är årsbelopp och vad som är återkrav och därmed missar att de ska göra flera betalningar samtidigt.

Vad händer sedan?

Av de låntagare som blev återbetalningsskyldiga 2019 fick 32 procent minst en påminnelse samma år. Under påföljande år fick gruppen färre påminnelser, men de fick fortfarande fler påminnelser än de låntagare som var återbetalningsskyldiga sedan tidigare. Av de som var nya återbetalare 2019 fick 24 procent minst en påminnelse under 2020 och 22 procent fick minst en påminnelse under 2021. Motsvarande andelar för de låntagare som var återbetalningsskyldiga redan innan 2019 var 18 procent 2020 och 17 procent 2021.

Påminnelser per år och grupp, andel i procent¹

¹ Observera att skalan är bruten.

Av de nya återbetalare som fått ett CSN-krav har fyra av fem också fått något belopp överfört till Kronofogden under året. Det innebär att hela 30 procent av de nya återbetalare som började med att få en påminnelse fick ett belopp överfört till Kronofogden någon gång under året och 22 procent hade ett kronofogdekrav att betala vid årets slut.

Återbetalningsgraden är hög bland nya återbetalare

Trots att det är vanligt att nya återbetalare får påminnelser och trots att de får betalningskrav oftare än befintliga återbetalare så är återbetalningsgraden bland nya återbetalare hög.

⁸ CSN (2014), s.23. ⁹ CSN (2021), s.22. ¹⁰ Fram till och med den 31 december 2021.

Återbetalningsgraden – hur mycket som betalades in i förhållande till det som skulle betalas – var 94,5 procent bland nya återbetalare under 2019. För gruppen som var återbetalningsskyldig sedan tidigare var andelen 93,4 procent.

Återbetalningsgraden påverkas av att många av de nya återbetalare som har problem med betalningen faktiskt söker och får nedsättning. Av de nya återbetalare som fått en påminnelse på första betalningen har 22 procent fått nedsättning av årsbeloppet under 2019. Drygt hälften av dem som fick nedsättning fick det med hänsyn till inkomst.

Återbetalningsgraden kan också påverkas av att de nya återbetalarna ofta har lägre årsbelopp än de låntagare som betalar på sina lån sedan tidigare.

Det är vanligt att ändra aviseringssätt och betalningsintervall under första året

Det är också förhållandevis vanligt att de nya återbetalarna byter både aviseringssätt och betalningsintervall under året.

Av de nya låntagare som fick en påminnelse på första betalningen aviserades hela 97 procent med inbetalningskort i februari 2019. Eftersom avisering med inbetalningskort och kvartalsvis betalning är standard är dessa särskilt vanliga bland nya återbetalare. Det är enbart ett fåtal som hunnit ändra aviseringssätt och/eller betalningsintervall redan innan de blir återbetalningsskyldiga.

Många av de nya återbetalarna ändrar sedan aviseringssätt och betalningsintervall under året. I november hade sammanlagt 7 500 nya återbetalare ändrat från inbetalningskort till e-faktura eller autogiro. Av dessa fick knappt 10 procent minst en påminnelse under 2020. Det var 5 100 av de nya återbetalarna som ändrade från kvartalsvis betalning till att betala per månad⁹, och av dessa fick 32 procent minst en påminnelse under 2020. Att få avisering via e-faktura eller autogiro verkar således minska risken för betalningsproblem (påminnelser) markant. Att byta betalningsintervall kan däremot vara mindre hjälpsamt, detta då de flesta som byter intervall byter till månadsbetalning och då riskerar att få betydligt fler påminnelser under ett år om personen i fråga inte betalar enligt plan.

Ungefär en av fem fortsätter studera

En relativt stor andel av de nya återbetalarna fortsätter studera, med eller utan studiemedel, året efter de blivit återbetalningsskyldiga eller påföljande år. Detta kan vara en av förklaringarna till betalningsproblemen, dels då studier kan antas påverka betalningsförmågan men också för att låntagarna inte förväntar sig att behöva betala till CSN medan de studerar. Det var 19 procent av alla nya återbetalare som var registrerade inom någon studieform för vårterminen 2019.

Av de nya återbetalare som fick en påminnelse på första betalningen

⁹ Och i några undantagsfall, årsvis betalning.

fick knappt en av tio nedsättning med hänsyn till studier senare under året. Av dem som fick en påminnelse på första betalningen fick dessutom 12 procent avslag på en ansökan om studiemedel för vårterminen 2019.

Ovana snarare än oförmåga som leder till betalningsproblem?

Nya återbetalare får betalningspåminnelser i högre grad än befintliga låntagare och framförallt är det vanligt att de nya återbetalarna får en påminnelse på sin första betalning. Av dem som fått en påminnelse på första betalningen har nästan en tredjedel fått något belopp överfört till Kronofogden under året. För att förbereda blivande återbetalare på den kommande återbetalningen gör CSN insatser, bland annat riktade informationsutskick.¹⁰

På gruppnivå är det inga stora skillnader mellan de nya återbetalarna och de tidigare, som tydligt skulle kunna förklara varför nya återbetalare oftare får problem med betalningen. Överlag har de nya återbetalarna något lägre inkomster än de som är återbetalningsskyldiga sedan tidigare. Det är dock en låg andel som helt saknar inkomster och en klar majoritet har förvärvsarbete som huvudsaklig inkomstkälla redan det år de blir återbetalningsskyldiga. Det finns därför anledning att tro att de nya återbetalarnas betalningsproblem inte uteslutande beror på bristande betalningsförmåga. Det är troligare att låntagarna påverkas av exempelvis aviserings sättet, det vill säga att de initialt får inbetalningskort. Nästan alla, 97 procent, av de nya återbetalare som fick en påminnelse på första betalningen aviserades med inbetalningskort i februari 2019. Senare under året har många ändrat aviserings sätt och de som ändrat har i lägre utsträckning fått nya påminnelser påföljande år.

Trots att de nya återbetalarna oftare får påminnelser och krav, så har de en hög återbetalningsgrad. Detta tyder på att det faktiskt finns en god betalningsförmåga hos många i gruppen. Det visar också att en hög andel av dem som har betalningsproblem använder trygghetsreglerna och söker nedsättning av årsbeloppet.

¹⁰ CSN (2022), Årsredovisning 2021.

Referenser

CSN (2017), Höjd påminnelseavgift 2015 - Påverkan på låntagarna, rapport 2017:8, Dnr 2017-219-8449
CSN (2017), Inbetalningar av studielån från låntagare bosatta utomlands, Dnr 2016-100-6731
CSN (2022), Årsredovisning 2021, Dnr ADM/2022:97

Författare:

Hanna Rösth
Arbetar med
uppföljning och statistik
Hanna.rosth@csn.se

Vi gör studier möjligt.

csn.se